

Nr 364

Av herr Hedlund m. fl., om rätt till ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för tandvårdskostnad.

(Lika lydande med motion nr 292 i Första kammaren)

Tandsjukdomarna, främst tandröta (karies) men även de skilda formerna av sjukdomar i tänderna omgivande vävnader (parodontopatier), har stor spridning i vårt land och måste räknas till de stora folksjukdomarna. För många är tandvårdskostnaderna långt större än för t. ex. läkar- och sjukhusvård. Samhället gör insatser dels på det förebyggande området genom forskning och upplysningsverksamhet, dels genom direkta insatser inom tandvården. Vårt lands tandläkarvård står på en erkänt kvalitativt hög nivå. Trots de betydande insatser som göres från olika håll framstår emellertid utvecklingen på området som övervägande negativ. Medan t. ex. det förbättrade kosthållet medfört att det allmänna hälsotillståndet och motståndskraften hos barn och ungdom numera är långt bättre än tidigare har det i fråga om tandsjukdomarna haft en negativ effekt. Särskilt sötsakskonsumtionen bör nämnas i detta sammanhang. Det bör vidare uppmärksammas att även om tandsjukdomarna endast sällan direkt leder till akuta sjukdomstillstånd, medför dåliga tänder ofta ett sämre hälsotillstånd, som ökar mottagligheten för andra sjukdomar. I åtskilliga fall kan även ett direkt orsakssammanhang spåras mellan av tandsjukdomar förorsakade dåliga tänder och annan sjukdom. Förebyggandet och avhjälpandet av tandsjukdomar får alltså ses som ett synnerligen väsentligt inslag i den förebyggande hälsovården liksom en metod att avhjälpa lidande och onödiga ekonomiska förluster. Ytterligare åtgärder med dessa syften är angelägna. Härvid bör både de personella och ekonomiska förutsättningarna samt förebyggande verksamhet och forskning uppmärksammas.

Vad beträffar de personella förutsättningarna råder en betydande brist på tandläkare. Denna torde inte närmare behöva verifieras. Emellertid gjorde 1961 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t framställning om skyndsamt framläggande av plan rörande den fortsatta utbyggnaden av tandläkarutbildningen. Då det får förutsättas, att denna framställning efterkommes, torde det vara överflödigt att här framställa något särskilt yrkande. I fråga om forskning och förebyggande verksamhet väckes annan motion.

Den enskildes kostnader för tandvården är såsom nämnts i många fall högst betydande, vilket jämte tandvårdens betydelse för folkhälsan medfört att det allmänna funnit det riktigt att genom folktandvården ge ett visst ekonomiskt stöd. Genom insatser av stat, landsting och kommuner be-

redes härigenom skolbarn fri tandvård, men även vuxna kan inom folktandvården erhålla tandvård till starkt nedsatta kostnader. Principen om att samhället skall bidra till de enskildas tandvård är således erkänd och vedertagen. Det får emellertid konstateras att de enskildas möjligheter att nyttiggöra sig denna förmån är högst varierande. Folktandvården har inte en sådan omfattning att alla vuxna medborgare där kan erhålla erforderlig tandvård, och avsikten är heller inte att folktandvården skall ges en sådan omfattning. Det kan emellertid inte anses tillfredsställande att möjligheterna till ekonomiskt stöd skall förbehållas endast en viss del av den vuxna befolkningen. Det ter sig ur allmän rättvisesynpunkt stötande och det kan heller inte förbises att det har negativa konsekvenser ur tandvårdssynpunkt. Enligt vår mening bör därför allmän rätt till ersättning för tandvård från sjukförsäkringen komma i fråga.

Ersättning för tandvård utgår för närvarande i mycket begränsad utsträckning från sjukförsäkringen. I princip kräves att vårdbehovet står i samband med sjukdom. En viss vidgning i ersättningsrätten har förordats av socialpolitiska kommittén, som föreslagit att ersättning enligt särskilda regler skall utgå för tandvård som åtnjutes i anslutning till havandeskap. Enligt sina direktiv har den nyligen tillsatta utredningen för översyn av allmänna sjukförsäkringen uppdrag att undersöka förutsättningarna för en vidgad rätt till ersättning för tandvård. Något uppdrag att framlägga förslag till en allmän rätt till ersättning för sådan vård har utredningen således inte erhållit. Enligt vår mening finns dock inte skäl att utgå från att en vidgning av ersättningsrätten bör avgränsas att gälla endast vissa kategorier eller vissa slag av behandling. Steget bör tagas fullt ut så att ersättningsrätten kommer att gälla i princip all tandvård av den art som lämnas inom t. ex. folktandvården. En sådan rätt till ersättning skulle sannolikt föra med sig vissa problem på grund av de begränsade personella resurserna inom tandvården. Detta kan givetvis inte förbises, men det må även erinras om att vissa liknande farhågor i samband med införandet av den allmänna sjukförsäkringen sedermera visade sig betydligt överdrivna. Skulle emellertid den meningen göra sig gällande att en relativt hög kostnad är nödvändig för att hålla antalet vårdsökande nere, borde detta leda till att ersättningen från sjukförsäkringen hålles på en relativt låg nivå och ej till en kategoriklyvning.

Det bör uppmärksammas att den nuvarande ordningen, som innebär att samhället lämnar ekonomiskt stöd till behandling vid vissa tandvårdsinrättningar — nämligen folktandvårdens — medför vissa ur tandvårdssynpunkt ej önskvärda konsekvenser. Väntetiderna inom folktandvården är på många håll långa, ofta flera år. Det finns ej möjlighet till med korta intervaller återkommande kontroller och behandlingar, vilket ur tandvårdssynpunkt är i hög grad önskvärt. Under väntetiden försämras vanligen tandtillståndet och övergår ofta till s. k. akuta fall. Härigenom blir vården mera både kostnads- och tidskrävande. Det är sannolikt att en allmän rätt till ersättning från sjukförsäkringen för tandvård, vilken skulle medföra en kostnadsut-

jämning mellan behandling vid folktandvården och behandling hos privatpraktiserande tandläkare, skulle resultera i en viss avlastning av folktandvården i de fall väntetiderna är långa. En viss positiv effekt ur tandvårds-, kostnads- och personalsynpunkt kan alltså förväntas. Vi föreslår att riksdagen anhåller om att nämnda utredning måtte ges uppdrag att framlägga förslag rörande allmän rätt till ersättning från sjukförsäkringen för tandvård.

Vid införandet av en sådan allmän rätt uppstår emellertid vissa speciella avvägningsproblem beträffande folktandvården. Inom folktandvården ges nu fri tandvård till skolbarn samt vård till nedsatt kostnad till vuxna. Införes rätt till ersättning för tandvård, skulle inom folktandvården lämnas ekonomiskt stöd från samhället på två vägar. Detta torde ur varken administrativa eller andra synpunkter vara önskvärt. Ett sätt att lösa frågan vore givetvis att upphöra med vuxentandvård inom folktandvården. Ur personalsynpunkt är det emellertid önskvärt med ett blandat klientel, både barn och vuxna, vid tandvårdsinrättningarna. Vidare ger barntandvården på många håll inte tillräckligt underlag för redan befintliga folktandvårdsinrättningar. En bättre lösning synes därför vara att folktandvården alljämt hålles öppen även för vuxna, vilka dock till folktandvården bör erlagga i princip full betalning efter särskild taxa och äga rätt att uppbära ersättning från sjukförsäkringen. I så fall skulle stat, landsting och kommuner kunna koncentrera sina ekonomiska insatser via folktandvården på barn- tandvården, och möjlighet skulle måhända uppstå att utsträcka denna t. ex. till barn i förskoleåldern och till t. ex. studerande ungdom efter den obligatoriska skolans slut. Dessa spörsmål bör närmare prövas av utredningen.

Vid införande av rätt till ersättning från sjukförsäkringen för tandvård uppstår givetvis också avvägningsproblem i fråga om fastställandet av den ersättningsgrundande kostnaden. Härvid torde de regler, som nu gäller i fråga om läkarvård, och erfarenheter dessa gett få tjäna som viss vägledning. Det bör dock betonas att tandvårdens speciella karaktär kan medföra att andra avvägningar och tekniska lösningar kan komma i fråga. Givetvis måste också de ändringar utredningen i övrigt föranleder inom sjukförsäkringen beaktas. Av särskild vikt är att man över huvud taget undviker små ersättningsbelopp, som ej spelar någon nämnvärd roll för den enskilde men förorsakar oproportionerliga administrativa kostnader. Dessa spörsmål är givetvis av stor betydelse för tandläkarkåren, som bör få tillfälle att på ett tidigt stadium framföra sina synpunkter på spörsmålets lösning. I den tillsatta utredningen ingår läkare, medan tandläkarkåren ej är företrädd. Enligt vår mening bör emellertid tandläkarkåren vara företrädd med en ledamot i utredningen, särskilt som denna därigenom skulle tillförsäkras odontologisk sakkunskap. Vi föreslår därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör framställning härom.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla
att utredningen rörande översyn av sjukförsäkringen m. m.

måtte erhålla uppdrag att utarbeta och framlägga förslag rörande allmän rätt till ersättning från allmänna sjukförsäkringen för kostnader för tandvård, samt

att en företrädare för tandläkarkåren måtte kallas att ingå som ledamot i utredningen, allt i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 25 januari 1962

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson
i Sundborn

Nils G. Hansson
i Skegrie

S. G. W. Wahlund

Sven Vigelsbo

Per Svensson
i Stenkyrka

Gustaf Svensson
i Vä